

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 142 L

(2018–2019)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i straffeprosessloven
(påtalemyndighetens uavhengighet m.m.)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold ..	5	7	Forslaget i NOU 2016: 24	
				Ny straffeprosesslov	12
2	Bakgrunnen for lovforslagene ..	5			
			8	Høringsinstansenes syn	13
3	Gjeldende rett	7			
			9	Departementets vurdering	13
4	Påtalemyndighetens				
	uavhengighet – tidligere		10	Økonomiske og administrative	
	vurderinger	8		konsekvenser	15
5	EU-domstolens storkammer-		11	Merknader til de enkelte	
	avgjørelser	9		bestemmelsene	15
6	Andre nordiske lands rett	11		Forslag til lov om endringer i	
6.1	Svensk rett	11		straffeprosessloven (påtale-	
6.2	Dansk rett	11		myndighetens uavhengighet m.m.)	17
6.3	Finsk rett	12			

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 142 L

(2018–2019)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i straffeprosessloven (påtalemyndighetens uavhengighet m.m.)

*Tilråding fra Justis- og beredskapsdepartementet 27. september 2019,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Justis- og beredskapsdepartementet foreslår i denne proposisjonen å lovfeste prinsippet om påtalemyndighetens uavhengighet, herunder fastsette at ingen kan instruere påtalemyndigheten i enkeltsaker eller omgjøre påtalemyndighetens avgjørelser. Videre foreslås det å oppheve den generelle instruksjons- og omgjøringsmyndighet Kongen i statsråd har overfor riksadvokaten og oppheve bestemmelsene om at Kongen i statsråd har eksklusiv påtalekompetanse i saker om straffbare handlinger begått av embetsmenn og andre tjenestemenn ansatt av Kongen. Forslagene bygger på Straffeprosessutvalgets utredning NOU 2016: 24 Ny straffeprosesslov.

I proposisjonen foreslås det også en rettelse i straffeprosessloven § 216 b. Ved en inkurie ble straffeloven § 254 om frihetsberøvelse ikke føyd til i listen over straffebud som kan gi grunnlag for bruk av kommunikasjonskontroll etter bestemmelsen ved lov 17. juni 2016 nr. 54 om endringer i straffeprosessloven (skjulte tvangsmidler).

2 Bakgrunnen for lovforslagene

Regjeringen oppnevnte 20. juni 2014 et utvalg som skulle utarbeide forslag til ny straffeprosesslov (Straffeprosessutvalget). Det fremgår av manda-

tet punkt 3 at utvalget skulle foreta en alminnelig revisjon av hele straffeprosessloven og legge vekt på å utrede og foreslå lovregler om spørsmål der utvalget selv mente det var behov for reform.

Straffeprosessutvalget avga sin utredning 3. november 2016, jf. NOU 2016: 24 Ny straffeprosesslov. Reglene om påtalemyndigheten og dens virksomhet er drøftet i kapittel 8 i utredningen. Utvalget går i punkt 8.2.1 inn for at Kongen i statsråd ikke lenger skal utøve påtalemyndighet og at påtalemyndighetens uavhengighet tydeliggjøres i loven.

Forslagene i utredningen vil i all hovedsak bli vurdert av departementet i forbindelse med oppfølgingen av NOU 2016: 24. Departementet foreslår likevel at forslaget om å lovfeste prinsippet om at påtalemyndigheten er uavhengig, samt oppheving av muligheten for Kongen i statsråd til å instruere påtalemyndigheten og omgjøre dens avgjørelser, følges opp nå. Det samme gjelder forslaget om å avskaffe den eksklusive påtalekompetansen som tilligger Kongen i statsråd. Bakgrunnen for at departementet ønsker å følge opp disse forslagene nå er EU-domstolens storkammeravgjørelser avsagt 27. mai 2019 (C-508/18, C-509/18 og C-82/19). Domstolen slo fast at et lands påtalemyndighet kan anses å være en «judicial authority» etter artikkel 6 nr. 1 i EUs rammebeslutning 2002/584 om den europeiske arrestordre, og dermed kan utpekes som utstedende myndighet for

arrestordre. Forutsetningen for dette er at påtalemyndigheten er tilstrekkelig uavhengig, også formelt, fra den utøvende makt. Se nærmere om avgjørelsene og deres betydning for norsk rett nedenfor i punkt 5.

Straffeprosessutvalget foreslo også å forankre påtalemyndighetens uavhengighet i Grunnloven ved å endre Grunnloven § 96 til at «Ingen kan dømmes uten etter lov og uavhengig anklage, eller straffes uten dom», se NOU 2016: 24 punkt 8.5 side 201–202. Flere høringsinstanser har uttalt at de ønsker en slik grunnlovsfesting, se blant annet høringsuttalelsen til Advokatforeningen og Riksadvokaten. Departementet ser at gode grunner kan tale for at påtalemyndighetens uavhengighet grunnlovsfestes. Etter departementets oppfatning tilsier imidlertid forslaget prinsipielle karakter og den tradisjonelle prosessen for å foreslå grunnlovsendringer at departementet ikke fremmer forslag om dette.

Straffeprosessutvalgets utredning ble sendt på høring 5. desember 2015, med høringsfrist 6. juni 2017. Enkelte høringsinstanser fikk utsatt høringsfrist. Departementet mottok mer enn 100 høringsvar med merknader. Utredningen ble sendt til følgende høringsinstanser:

Departementene

Høyesterett
Lagmannsrettene
Tingrettene
Domstoladministrasjonen

Riksadvokaten
Statsadvokatembetene
Generaladvokaten
ØKOKRIM
Krigsadvokatene for Nord-Norge
Krigsadvokatene for Sør-Norge
Den nasjonale enhet for bekjempelse av organisert kriminalitet (Kripas)
Politidirektoratet
Politiets sikkerhetstjeneste (PST)
Spesialenheten for politisaker

Barneombudet
Brønnøysundregistrene
Datatilsynet
Den rettsmedisinske kommisjon
Direktoratet for forvaltning og ikt (Difi)
Erstatningsnemnda for voldsofre
Finanstilsynet
Folkehelseinstituttet
Forbrukerombudet

Helsedirektoratet
Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging
Konkurransetilsynet
Kontoret for voldsoffererstatning
Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll
Likestillings- og diskrimineringsombudet
Miljødirektoratet
Nasjonalbiblioteket
Nasjonal kommunikasjonsmyndighet
Norges Bank
Norges forskningsråd
Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter
Regjeringsadvokaten
Sametinget
Statens Barnehus
Statens helsetilsyn
Statens sivilrettsforvaltning
Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget)
Stortingets ombudsmann for Forsvaret
Stortingets ombudsmann for forvaltningen (Sivilombudsmannen)
Stortingets utvalg for rettfærdsvederlag
Tolldirektoratet

Advokatforeningen
Akademikerne
Amnesty International Norge
Befalets fellesorganisasjon
Den katolske kirke i Norge
Den norske Atlanterhavskomite
Den norske Dommerforening
Den norske Forfatterforening
Den norske Forleggerforening
Den norske legeforening
Den norske Helsingforskomité
Den norske Revisorforening
Det Norske Nobelinstitut
DIXI Landsforeningen for voldtatte
Én Verden
Finans Norge
Finansforbundet
Finansieringsselskapenes Forening
Flyktninghjelpen
Folk og Forsvar
Forskerforbundet
Forsvarergruppen av 1977
Framtiden i våre hender
Fritt Ord
Gatejuristen
Greenpeace Norge
Hovedorganisasjonen Virke
Human-Etisk Forbund

IKT-Norge	Prostituertes interesseorganisasjon i Norge
Islamsk Råd Norge	Raftostiftelsen
Juridisk rådgivning for kvinner (JURK)	Rettspolitisk forening
Jushjelpa i Midt-Norge	Redd Barna
Jussbuss	Riksarkivet
Jussformidlingen	Senter for seksuelt misbrukte menn
Jusshjelpa i Nord-Norge	Selvhjelp for innvandrere og flyktninger (SEIF)
Kirkens Nødhjelp	Statsadvokatenes forening
Kirkerådet	Stine Sofies Stiftelse
Kopinor	Stiftelsen Fellesskap mot seksuelle overgrep
Krisesentersekretariatet	Straffedes Organisasjon i Norge (SON)
Kvinnefronten i Norge	Senter mot incest og seksuelle overgrep
Kvinnegruppa Ottar	Hordaland
KUN	Støttesenteret for fornærmede i straffesaker
Landsforeningen for voldsofre	Støttesenter mot incest Oslo
Landsforeningen uventet barnedød	Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep
Landsorganisasjonen i Norge (LO)	Troms
Leger Uten Grenser	Sparebankforeningen i Norge
Markedsforbundet	Statstjenestemannsforbundet
Medietilsynet	Tilsynsrådet for advokatvirksomhet
Menneskeverd	TONO
MiRA-Senteret	TV2 AS
Miljøstiftelsen Bellona	Verdipapirfondenes forening
MOT	Verdipapirforetakenes Forbund
Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress	Voksne for Barn
Naturvernforbundet	Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS)
Nei til Atomvåpen	Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen
Norges Juristforbund	Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo
Norges Kvinne- og familieforbund	Det juridiske fakultet ved Universitetet i Tromsø
Norges offisers- og spesialistforbund	Det norske menneskerettighetshuset
Norges Politilederlag	Forsvarets forskningsinstitutt
Norges Røde Kors	Forsvarets høyskole
Norsk barne- og ungdomspsykiatrisk forening	Handelshøyskolen BI
Norsk Fengsels- og Friomsorgsforbund	Institutt for Forsvarsstudier
Norsk Folkehjelp	Institutt for fredsforskning (PRIO)
Norsk forening for kriminalreform (KROM)	Institutt for kriminologi og rettssosiologi ved
Norsk Journalistlag	Universitetet i Oslo
Norsk Krisesenterforbund	Norges Handelshøyskole
Norsk Kvinnesaksforening	Norsk senter for menneskerettigheter
Norsk Militærjuridisk Forening	Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI)
Norsk Presseforbund	Politihøgskolen
Norsk Psykologforening	Senter for rettsinformatikk ved Universitetet i Oslo
Norsk Redaktørforening	Senter for tverrfaglig kjønnsforskning ved
Norsk Rettsmedisinsk Forening	Universitetet i Bergen
Norsk rikskringkasting (NRK)	
Norsk Sykepleierforbund	
Norsk Telegrambyrå	
Norske Kvinnelige Juristers Forening	
Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)	
Politiets Fellesforbund	
Politijuristene	
Pressens Faglige Utvalg	
Pressens offentlighetsutvalg	
Pro Sentret	

3 Gjeldende rett

En oversikt over gjeldende rett er inntatt i NOU 2016: 24 punkt 8.2.1. Etter straffeprosessloven har Kongen i statsråd generell instruksjons- og omgjøringsmyndighet overfor riksadvokaten også i enkeltsaker, jf. § 56 andre ledd andre punktum og § 75. Instruksjonsmyndigheten kan ikke dele-

geres. Kongen i statsråd har i tillegg eksklusiv tiltalekompetanse for straffbare handlinger begått i tjenesten av embetsmenn og andre tjenestemenn tilsatt av Kongen, jf. straffeprosessloven § 64 første ledd. Etter § 64 andre ledd, jf. § 69 har Kongen i statsråd også eksklusiv kompetanse til å gi påtaleunntak for visse saker der tiltalekompetansen ellers hører under riksadvokaten.

At Kongen i statsråd er overordnet riksadvokaten i enkeltsaker er i dag en rent formell ordning. Det er fast og langvarig praksis for at politiske myndigheter ikke griper inn i enkeltavgjørelser i strafferettspleien. Regjeringen har tilnærmet uten unntak fulgt innstillingen fra riksadvokaten om påtalespørsmålet, jf. Andenæs/Myhrer, Norsk straffeprosess (4. utgave, Oslo 2009) side 39 og NOU 2016: 24 side 184.

4 Påtalemyndighetens uavhengighet – tidligere vurderinger

Prinsippet om en uavhengig påtalemyndighet stod sterkt allerede ved vedtagelsen av straffeprosessloven 1887. Den departementale revisjonskomité ønsket å skape en garanti for påtalemyndighetens politiske uavhengighet. I Innstillingen fra den departementale revisjonskomité side 14 er det fremhevet:

«Grunnsetningen bør være at ledelsen av påtalemyndigheten bør gjøres så stabil og så uavhengig av politiske svingninger og hensyn som mulig, uten at den dog kan unndras fra den konstitusjonelle ansvarlighet. Riksadvokaten kan derfor visstnok på den ene side ikke gis en dommers uavhengighet av eksekutivmakten, men adgangen til å gripe inn bør dog på den annen side ikke således lettes for denne, at han bare blir et viljeløst redskap.»

I lov 1. juli 1887 nr. 5 om Rettergangsmaaden i Straffesager § 73 andre ledd ble det fastsatt at «alene Kongen» kunne gi alminnelige regler og bindende pålegg om utføringen av Riksadvokatens verv. Påtalemyndigheten ble ikke underlagt Justisdepartementet, slik systemet var i en rekke andre land.

Komiteen til revisjon av straffeprosessloven (Straffeprosesslovkomitéen) drøftet hvorvidt Kongen fortsatt burde være høyeste instans i påtalemyndigheten, se NUT 1969: 3 Innstilling om rettergangsmaaten i straffesaker fra Straffeprosesslovkomiteen (Komiteen til revisjon av straffe-

prosessloven) side 167–169 og 175–176. Komiteen mente at politiske myndigheter burde ha minst mulig innflytelse på konkrete påtaleavgjørelser. På side 169 uttaler komiteen likevel følgende:

«Å innrømme påtalemyndigheten en uavhengighet av Regjeringen svarende til den domstolene har, er etter komiteens oppfatning lite naturlig slik den ordinære påtalemyndighet er ordnet i dag. Det ville i realiteten bety å gjøre riksadvokaten til en selvstendig statsmakt på linje med Høyesterett, om enn med et snevrere myndighetsområde».

Komiteen foreslo på denne bakgrunn ikke å begrense adgangen Kongen i statsråd har til å gripe inn i enkeltsaker. Komiteen gikk imidlertid inn for å begrense den eksklusive påtalekompetansen til de tilfeller der det var gitt særlig hjemmel i straffeloven. Dette ville etter komiteens syn ivareta behovet for politisk kontroll for saker som berører statens interesser på en spesiell måte. Komiteen pekte dessuten på at avgjørelsen i statsråd normalt bare var en formalitet. På side 175 heter det videre:

«Ut fra det prinsipielle syn at politiske myndigheter bør ha minst mulig befatning med konkrete påtaleavgjørelser, antar komiteen at en slik påtalekompetanse som det her gjelder, bør tilligge riksadvokaten, jfr. de alminnelige bemerkninger til kapittel 6.»

Departementet fulgte ikke opp komiteens forslag om å la den eksklusive påtalekompetansen reguleres av straffeloven, se Ot.prp. nr. 35 (1978–1979) side 117. Selv om departementet var prinsipielt enig i at politiske myndigheter burde ha minst mulig befatning med enkeltavgjørelser om påtalespørsmål, var det etter departementets syn ikke nødvendig å oppheve Kongens eksklusive påtalekompetanse. Begrunnelsen var at det dreide seg om relativt få enkeltavgjørelser som ofte vil ha stor interesse, og at ordningen fungerte tilfredsstillende i praksis. Kongens påtalekompetanse ble dessuten utvidet til ikke bare å gjelde embetsmenn, men også andre tjenestemenn ansatt av Kongen.

Også i nyere tider har påtalemyndighetens uavhengighet vært hevet over enhver tvil. I forbindelse med Furre-saken uttalte Kontroll- og konstitusjonskomiteen i Innst. S. nr. 235 (1996–1997) Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om 1) melding til Stortinget fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og

sikkerhetstjeneste om Overvåkingstjenestens innhenting av opplysninger fra tidligere DDR, og 2) statsministerens redegjørelse om klargjøring av myndighetenes håndtering av spørsmål som er omtalt i meldingen fra Stortingets kontrollutvalg på side 18 følgende:

«Komiteen [...] vil understreke viktigheten av at politiske myndigheter ikke legger seg opp i forhold som er underlagt påtalemakten. Komiteen vil understreke at dette forhold også må gjelde Stortinget og dets organer, slik at det ikke skapes uklarhet i forholdet mellom landets statsmakter».

I Innst. O. nr. 89 (2000–2001) om lov om endringer i politiloven mv. (overvåkingstjenestens oppgaver mv.) advarte Justiskomiteen mot at Stortingets EOS-utvalg skulle kunne føre kontroll med overordnet påtalemyndighets håndtering av overvåkningssaker, ettersom dette ville være et brudd med påtalemyndighetens uavhengighet. På side 10 uttaler komiteen:

«[Vi vil] sterkt advare mot en uthuling av det helt sentrale demokratiske prinsippet om en fri og uavhengig påtalemyndighet».

Også riksadvokat Tor-Aksel Busch har understreket prinsippet sterke stilling i norsk rett, se Lødrup/Tjomsland/Aarbakke/Aasland (red.), *Rettsteori og Rettsliv – Festskrift til Carsten Smith* (Oslo 2002) på side 159:

«[I] forhold til enkeltsaker står påtalemyndighetens uavhengighet meget sterkt, ja, kanskje sterkere enn noen gang. I dette perspektivet kan det være et spørsmål om man i framtiden bør beholde den teoretiske muligheten Kongen i statsråd fortsatt har til å omgjøre riksadvokatens avgjørelser. Når uavhengigheten understrekes og fokuseres gang på gang, og den rettslige teoretiske adgang til omgjøring ikke benyttes, bør man kanskje søke samsvar mellom regelverk og det uavhengighetsprinsipp alle forholder seg til.»

Påtalemyndighetens uavhengighet ble tatt opp av riksadvokaten i forbindelse med ikraftsettingen av straffeloven 2005, se Prop. 64 L (2014–2015) Lov om ikraftsetting av straffeloven 2005 (straffelovens ikraftsettingslov) punkt 6.4.7 side 71–72. Departementet uttalte at gode grunner taler for at påtalemyndigheten gjøres formelt uavhengig, men mente at spørsmålets prinsipielle karakter

tilsa at man ikke burde ta stilling til det i en ikraftsettingsomgang. Departementet uttalte at en derfor ville komme tilbake til forslaget på et mer passende tidspunkt.

5 EU-domstolens storkammeravgjørelser

Den 27. mai 2019 avsa EU-domstolen storkammeravgjørelsene C-508/18, C-509/18 og C82/19. Spørsmålet i sakene var om den tyske (C-508/18 og C-82/19) og den litauiske (C-509/18) påtalemyndigheten oppfylte kravene til å være en «judicial authority» etter artikkel 6 nr. 1 i rammebeslutning 2002/584 om den europeiske arrestordre (rammebeslutningen). EU-domstolen slo fast at uttrykket «judicial authority» kunne omfatte andre organer enn domstolene og at det i utgangspunktet er opp til den enkelte stat å utpeke hvilket organ som kan utstede en arrestordre. Uttrykket «judicial authority» må imidlertid tolkes autonomt, slik at bare organer som kan anses som «judicial authority» kan utpekes som utstedende myndighet. Domstolen kom videre til at ikke bare domstoler, men også påtalemyndigheter kan anses som en «judicial authority» etter EUs rammebeslutning artikkel 6 nr. 1. Forutsetningen for dette er at påtalemyndigheten er tilstrekkelig uavhengig fra den utøvende makt.

Den tyske påtalemyndigheten ble ikke ansett som tilstrekkelig uavhengig. Tyske delstatsministre har formell adgang til å instruere påtalemyndigheten i den enkelte sak, herunder ved utstedelse av arrestordre. Domstolen mente derimot at den litauiske riksadvokaten måtte anses som tilstrekkelig uavhengig. Et av argumentene for dette var at den litauiske grunnloven artikkel 118 sikrer påtalemyndigheten uavhengighet fra den utøvende makt.

Rammebeslutningen gjelder ikke for Norge, og Norge er ikke direkte bundet av avgjørelsene fra EU-domstolen. Norge og Island har imidlertid inngått en parallellavtale med EU som bygger på prinsippene i rammebeslutningen, jf. Avtale mellom Den europeiske union og Republikken Island og Kongeriket Norge om overleveringsprosedyre mellom medlemsstatene i Den europeiske union og Island og Norge (overleveringsavtalen). Avtalen trer i kraft 1. november.

Overleveringsavtalen artikkel 9 nr. 1 fastsetter at «Utstedende rettsmyndighet skal være den rettsmyndighet i den utstedende stat som er kompetent til å utstede arrestordre i kraft av loven i samme stat.» Overleveringsavtalen artikkel 9 nr. 1

er likelydende med rammebeslutningen artikkel 6 nr. 1. Det følger av arrestordreloven § 32 at det er påtalemyndigheten som skal utstede arrestordre etter parallellavtalen med EU.

Spørsmålet om hvilken betydning avgjørelsene vil få for norsk rett, må vurderes på bakgrunn av de krav til påtalemyndigheten som EU-domstolen skisserte i storkammeravgjørelsene. Det sentrale uttales i forent sak C-508/18 og C-82/19 avsnitt 73 og 74:

«Thus, the ‘issuing judicial authority’, within the meaning of Article 6(1) of Framework Decision 2002/584, must be capable of exercising its responsibilities objectively, taking into account all incriminatory and exculpatory evidence, without being exposed to the risk that its decision-making power be subject to external directions or instructions, in particular from the executive, such that it is beyond doubt that the decision to issue a European arrest warrant lies with that authority and not, ultimately, with the executive (see, to that effect, judgment of 10 November 2016, Kovalkovas, C-477/16 PPU, EU:C:2016:861, paragraph 42).

Accordingly, the issuing judicial authority must be in a position to give assurances to the executing judicial authority that, as regards the guarantees provided by the legal order of the issuing Member State, it acts independently in the execution of those of its responsibilities which are inherent in the issuing of a European arrest warrant. That independence requires that there are statutory rules and an institutional framework capable of guaranteeing that the issuing judicial authority is not exposed, when adopting a decision to issue such an arrest warrant, to any risk of being subject, inter alia, to an instruction in a specific case from the executive.»

I begrunnelsen for at den tyske påtalemyndigheten ikke var tilstrekkelig uavhengig, uttaler EU-domstolen i forent sak C-508/18 og C-82/19 avsnitt 76, 78 og 80:

«In the present case, it is, on the one hand, clear from the information set out in the orders for reference, which were confirmed by the German Government at the hearing before the Court, that German public prosecutors’ offices are required to act objectively and must investigate not only incriminating but also exculpa-

tory evidence. Nevertheless, the fact remains that, according to that same information, in accordance with Paragraphs 146 and 147 of the GVG, the Minister for Justice has an ‘external’ power to issue instructions in respect of those public prosecutors’ offices [...]

Admittedly, it should be noted that, as is argued by the German Government, German law provides safeguards which are capable of circumscribing the power to issue instructions enjoyed by the Minister for Justice in respect of the public prosecutor’s office, so that the situations in which that power could be exercised are extremely rare [...]

However, it is clear that such safeguards, assuming that their existence were to be established, cannot wholly rule out the possibility, in all circumstances, that a decision of a public prosecutor’s office, such as those at issue in the cases in the main proceedings, to issue a European arrest warrant may, in a given case, be subject to an instruction from the minister for justice of the relevant *Land*.»

På bakgrunn av dette er spørsmålet om den norske påtalemyndigheten er tilstrekkelig uavhengig til å opptre som en rettsmyndighet (judicial authority) i henhold til overleveringsavtalen artikkel 9 nr. 1.

Etter norsk rett har regjeringen formell adgang til å instruere riksadvokaten i enkeltsaker, jf. straffeprosessloven § 56 andre ledd andre punktum. I praksis er det imidlertid ingen reell risiko for at Kongen i statsråd vil gripe inn i en enkeltsak, se punkt 3 ovenfor. Inntrykket fra EU-domstolens avgjørelse er likevel at dette ikke vil være avgjørende. Det kreves at påtalemyndigheten også er formelt uavhengig for å kunne anses som en rettsmyndighet etter rammebeslutningen artikkel 6 nr. 1 og dermed etter overleveringsavtalen artikkel 9 nr. 1.

Arrestordreloven § 2 og straffeprosessloven § 4 første ledd fastslår begge at loven gjelder med de begrensninger som følger av avtale med fremmed stat. Dette medfører trolig at lovene skal tolkes slik at Kongen i statsråd ikke kan instruere påtalemyndigheten om utstedelse av en arrestordre. Lovendringene som foreslås her vil imidlertid fjerne enhver tvil om at den norske påtalemyndigheten oppfyller kravet til uavhengighet slik det er forstått av EU-domstolen, og dermed er kompetent til å utstede en arrestordre etter overleveringsavtalen artikkel 9 nr. 1.

6 Andre nordiske lands rett

6.1 Svensk rett

I Sverige er riksadvokaten den høyeste påtalemyndigheten under regjeringen, jf. Rättegångsbalk (1942:740) 7 kapittel 2 § første ledd. Riksadvokaten har dermed ansvaret for ledelsen av påtalemyndigheten.

Den svenske påtalemyndigheten er uavhengig av den utøvende makt ved avgjørelsen av enkeltsaker, jf. 12 kapittel 2 § i Regjeringsformen (1974:152). Bestemmelsen lyder:

«Ingen myndighet, inte heller riksdagen eller en kommuns beslutande organ, får bestämma hur en förvaltningsmyndighet i ett särskilt fall ska besluta i ett ärende som rör myndighetsutövning mot en enskild eller mot en kommun eller som rör tillämpningen av lag.»

Dette fremkommer dessuten av forarbeidene til reformen av 7 kapittel i rättegångsbalken, jf. Prop. 2000/01:92 side 12–13:

«Åklagare intar en självständig ställning inom rättsväsendet och har getts långtgående befogenheter bl.a. när det gäller att besluta om olika straffprocessuella tvångsmedel, t.ex. anhållande, husrannsakan och beslag. Dessutom har åklagare enligt bestämmelser i 48 kap. rättegångsbalken befogenhet att förelägga bötesstraff och villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter genom strafföreläggande. Den enskilde åklagaren har i flera avseenden samma självständiga ställning som en ordinarie domare.»

6.2 Dansk rett

I Danmark er justisministeren formelt overordnet påtalemyndigheten, jf. lov om rettens pleje (retsplejeloven) § 98, stk. 1. Justisministeren har også adgang til å gi påtalemyndigheten instruksjoner i enkeltsaker, jf. retsplejeloven § 98, stk. 3 første punktum:

«Justitsministeren kan give de offentlige anklagere pålæg vedrørende behandlingen af konkrete sager, herunder om at begynde eller fortsætte, unklade eller standse forfølgning.»

I praksis benyttes ikke instruksjonsmyndigheten og den danske påtalemyndigheten anses reelt uav-

hengig ved behandlingen av enkeltsaker. Den formelle instruksjonsadgangen har blitt kritisert ved en rekke anledninger, se blant annet Peter Garde, Den øverste anklagemyndighed, UfR 1996 side 363 følgende og Gomard/Møller/Talevski/Thønning, Kommenteret retsplejelov, Bruxelles I-forordning bind I (9. utgave, København 2013) side 221. Ordningen er imidlertid beholdt, blant annet på bakgrunn av at langvarig politisk tradisjon sikrer påtalemyndighetens uavhengighet i enkeltsaker.

I et brev til Folketingets Europaudvalg datert 8. juli i år redegjør det danske Justitsministeriet for betydningen av EU-domstolens storkammeravgjørelser for retsplejeloven § 98. Justitsministeriet uttaler følgende:

«På baggrund af EU-Domstolens domme er det Justitsministeriets vurdering, at en ordning som den danske, hvorefter justitsministeren formelt set har mulighed for at give pålæg til anklagemyndigheden i sager vedrørende arrestordren, er i strid med rammeavgjørelsen som fortolket af EU-Domstolen i de ovennævnte sager. Dette uagtet, at anklagemyndigheden i praksis fungerer uafhængigt og er underlagt et objektivitetsprincip ved behandlingen af sager om arrestordren.»

Justitsministeriet konkluderer i lys av avgjørelsene med at retsplejeloven § 98 må tolkes innskrenkende, slik at justisministerens instruksjonsmyndighet ikke omfatter saker der riksadvokaten behandler europeiske arrestordre. Om dette uttaler departementet:

«Det er endvidere Justitsministeriets vurdering, at de danske regler efter dommene må fortolkes sådan, at justitsministerens kompetence til at give anklagemyndigheden pålæg vedrørende behandlingen af konkrete sager ikke omfatter sager om Rigsadvokatens behandling af europæiske arrestordre. På baggrund af en sådan rammeavgjørelseskonform fortolkning er det Justitsministeriets vurdering, at Rigsadvokaten – i perioden op til, at nye regler vedtages – vil kunne anses for en judiciel myndighed i rammeavgjørelsens forstand, som fortsat vil kunne udstede europæiske arrestordre. Hvis en anden medlemsstats myndigheder i denne periode i en konkret sag ikke accepterer, at Rigsadvokaten udsteder en europæisk arrestordre, vil anklagemyndigheden indbringe sagen for de danske domstole.»

Det fremgår avslutningsvis av brevet at Justisministeriet vil ta initiativ til en lovendring som vil bringe dansk rett permanent i overensstemmelse med EU-domstolens avgjørelser.

6.3 Finsk rett

I Finland har den finske påtalemyndigheten selvstendig ansvar for ordningen av påtalemyndigheten, jf. Lag om Åklagarmyndigheten (32/2019) 1 kapittel 2 §. Den øverste påtalemyndigheten er riksadvokaten.

Den finske påtalemyndigheten er formelt uavhengig av den utøvende makt ved avgjørelsen av enkeltsaker. I Lag om Åklagarmyndigheten 2 kapittel 10 § heter det:

«Åklagarna utövar självständig och oberoende åtalsprövningsrätt. En åklagare ska i de brottmål som åklagaren handlägger, självständigt och oberoende fatta de avgöranden som omfattas av hans eller hennes beslutanderätt och som gäller förverkligandet av det straffrättsliga ansvaret. Varje åklagare är behörig i åklagaruppgifter i hela landet.»

Loven ble vedtatt 11. januar 2019 og trer i kraft 1. oktober 2019. I forarbeidene til bestemmelsen fremkommer det at bestemmelsen kun viderefører det som allerede er gjeldende rett hva gjelder påtalemyndighetens uavhengighet, se Regeringens proposition RP 17/2018 rd punkt 2.

7 Forslaget i NOU 2016: 24 Ny straffeprosesslov

I NOU 2016: 24 punkt 8.2.1 side 184–186 drøfter Straffeprosessutvalget påtalemyndighetens uavhengighet og forholdet mellom påtalemyndigheten og Kongen i statsråd. Utvalget uttaler at påtalemyndighetens uavhengighet bør tydeliggjøres og styrkes og mener at dette vil sikres best om uavhengigheten formaliseres og at den eksklusive påtalekompetansen oppheves. Utvalget foreslår at det inntas en bestemmelse om at påtalemyndigheten er uavhengig og at ingen kan instruere påtalemyndigheten i enkeltsaker eller omgjøre påtalemyndighetens avgjørelser, jf. lovutkastet § 2-3 andre ledd. Utvalget fremmer også forslag om å endre Grunnloven § 96 første ledd slik at ingen skal kunne dømmes uten etter «uavhengig anklage». På side 185 gir utvalget følgende begrunnelse:

«Utvalget mener at det på strafferettspleiens område er et særlig behov for tillit til at behandlingen skjer og avgjørelser treffes etter saklige og objektive kriterier. Det er således av stor betydning å ha en uavhengig og upartisk påtalemyndighet, som den vi har i dag. Påtalemyndighetens uavhengighet bør etter utvalgets syn tydeliggjøres og styrkes.

Uavhengigheten vil sikres best om den formaliseres og ved at den eksklusive påtalekompetanse som tilkommer Kongen i statsråd, oppheves. Selv om det er etablert en praksis for at Kongen i statsråd ikke griper inn i den enkelte sak, er det ønskelig at de reelle forholdene nedfelles i loven. Påtalemyndighetens uavhengighet bør ikke alene avhenge av tradisjonen og den til enhver tid sittende regjering, men sikres av den lovgivende myndighet.»

Utvalget mener i motsetning Straffeprosesslovkomitéen at en uavhengig påtalemyndighet ikke vil utgjøre en statsmakt på linje med domstolene, og viser til at riksadvokaten tilhører de avsettelige embetsmenn som kan avskjediges uten dom og i ytterste konsekvens med politisk begrunnelse, jf. Grunnloven § 22 første ledd. Utvalget viser videre til at det den senere tid har utviklet seg flere mer eller mindre uavhengige forvaltningsorganer med ansvar for avgjørelser av stor betydning for enkeltpersoner, som for eksempel Utlendingsnemnda og Gjenopptakelseskommisjonen. Utvalget mener at de hensyn som taler for uavhengighet fra politiske myndigheter for de nevnte organer, gjør seg vel så sterkt gjeldende for påtalemyndigheten (side 185–186):

«Sentralt er at Kongen i statsråd etter omstendighetene kan ha interesse i utfallet av straffesaker, eller at det kan oppfattes slik. Er det formell adgang til instruksjon, kan det bli stilt spørsmål ved om påtalemyndighetens avgjørelse er truffet uten påvirkning – særlig i straffesaker som involverer personer med politisk tilknytning, eller som ellers vekker politisk interesse. I saker der tiltalekompetansen hører under Kongen i statsråd, kan det også oppstå problematiske habilitetsspørsmål.»

Utvalget påpeker at det for enkelte lovbrudd gjør seg gjeldende særlige hensyn som kan tilsi at Kongen i statsråd bør kunne påvirke saken. Som eksempel nevnes saker som berører grunnleggende nasjonale interesser eller forholdet til fremmede stater. Utvalgets standpunkt er imidlertid det samme (side 186):

«Også i slike tilfeller er det [...] prinsipielt problematisk dersom påtaleavgjørelsen er politisk motivert, og det er neppe ønskelig å åpne for at straffesaker kan bli gjenstand for utenrikspolitiske dragkamper eller bli brukt som pressmiddel. Informasjon til påtalemyndigheten om faktiske omstendigheter vil formentlig være tilstrekkelig til å ivareta de legitime politiske hensyn som måtte gjøre seg gjeldende i slike særlige tilfeller.»

Utvalget mener at hensynet til kontroll med påtalemyndigheten ikke er et avgjørende argument mot formell uavhengighet, heller ikke når det tas i betraktning at utvalget anbefaler å oppheve ordningen med private straffesaker. I tillegg til at politisk kontroll av påtalemyndigheten er prinsipielt betenkelig, vil det etter utvalgets syn være umulig for Kongen i statsråd å fungere som et regulært kontrollorgan i enkelt saker.

Utvalget fremhever på side 186 at behovet for politisk kontroll med påtalemyndigheten vil være tilstrekkelig ivaretatt gjennom lovgivningsmyndigheten og adgangen for Kongen i statsråd til – i ytterste konsekvens – å avskjedige riksadvokaten. For øvrig vil behovet for kontroll bli ivaretatt ved at påtalemyndighetens positive påtaleavgjørelser gjennomgående vil være gjenstand for rettslig behandling eller vil kunne bringes inn for domstolsprøving. I tillegg vil overordnet nivå føre kontroll med underordnede internt i påtalemyndigheten, herunder som ledd i behandling av klage over påtalevedtak. Dessuten kan påtalemyndighetens saksbehandling og avgjørelser klages inn for Sivilombudsmannen.

8 Høringsinstansenes syn

Straffeprosessutvalgets forslag om å lovfeste og styrke påtalemyndighetens uavhengighet er kommentert av *Advokatforeningen*, *Domstoladministrasjonen*, *Kripos*, *Nordland statsadvokatembeter*, *Oslo statsadvokatembeter*, *Politidirektoratet*, *Politijuristene*, *Riksadvokaten*, *Troms politidistrikt*, *Trøndelag statsadvokatembeter*, *Vestfold og Telemark statsadvokatembeter*, *Vest politidistrikt* og *Øst politidistrikt*. Samtlige støtter utvalgets vurderinger.

Høringsinstansene slutter seg gjennomgående til utvalgets begrunnelse og fremhever at forslagene tydeliggjør og styrker påtalemyndighetens uavhengighet. Blant disse er *Riksadvokaten*, som uttaler:

«Innledningsvis understrekes at riksadvokaten er meget tilfreds med forslaget om å lovfeste og styrke påtalemyndighetens uavhengighet, både gjennom beskrivelsen av en mulig grunnlovsendring og forslaget til § 2-3 annet ledd. Riksadvokaten deler fullt ut utvalgets vurderinger.»

Politijuristene uttrykker at det er riktig og naturlig å nedfelle de prinsipielle betraktninger rundt påtalemyndighetens uavhengighet i loven. *Domstoladministrasjonen* stiller seg også bak forslaget om å formalisere og styrke uavhengigheten og peker på at lovendringen vil utelukke muligheten for politisk innblanding i enkeltsaker. *Advokatforeningen* peker på lignende hensyn og skriver følgende i sitt høringsinnspill:

«Advokatforeningen er enig i forslaget, og kan slutte seg til begrunnelsen som er gitt på side 184–186. Det knytter seg klare betenkeligheter til at spørsmålet om å ilegge samfunnets mest inngripende reaksjon – straff – skal kunne være undergitt politisk styring. Når adgangen i praksis heller ikke blir brukt, kan ikke Advokatforeningen se at det foreligger noen tungtveiende argumenter for å opprettholde dagens ordning.»

9 Departementets vurdering

Departementet mener i likhet med Straffeprosessutvalget og høringsinstansene at tiden er moden for å lovfeste prinsippet om påtalemyndighetens uavhengighet og å avskaffe den instruksjons- og omgjøringsmyndighet og eksklusive påtalekompetanse som i dag er lagt til Kongen i statsråd.

Det sentrale rettsstatlige prinsippet om en fri og uavhengig påtalemyndighet har vært en fast og ufravikelig praksis i Norge i mer enn hundre år. At prinsippet har bred oppslutning også i dag illustreres av støtten fra samtlige høringsinstanser. Det samme påpekes av Påtaleanalyseutvalget i NOU 2017: 5 En påtalemyndighet for fremtiden punkt 2.8.1 og 2.8.2 side 38–39. På side 38 fremhever utvalget:

«Påtalemyndighetens uavhengighet står i dag sterkere enn noen gang. Hovedbegrunnelsen er et klart ønske i det norske samfunn om at det ikke skal foretas eller unnlates straffefølgning mot noen borger ut fra politiske hensyn. Samtidig sikres det at det er gode, faglige vurderinger som ligger til grunn for straffe-

saksbehandlingen. Dette bidrar til å opprettholde nødvendig tillit til straffesaksbehandlingen i befolkningen.»

Dette kan departementet slutte seg til. Selv om det er etablert praksis for at regjeringen ikke griper inn i enkeltsaker i strafferettspleien, mener departementet i likhet med Straffeprosessutvalget at de reelle forholdene bør komme til uttrykk i loven. Departementet anser det som viktig at påtalemyndighetens uavhengighet er beskyttet av mer enn politisk tradisjon og personlig integritet. En rettslig beskyttelse vil ha større motstandskraft dersom påtalemyndigheten i fremtiden skulle utfordres av udemokratiske krefter. Behovet illustreres slik av Jo Hov i Rettergang bind II (Oslo 2010) på side 827:

«Påtalemyndighetens frie stilling skyldes til dels at det er politisk kutyme å ikke blande seg opp i påtalemyndighetens virksomhet, og det vil også ligge en garanti i den personlige integritet hos den som innehar embetet som riksadvokat. Men skulle disse forutsetningene svikte, vil vi heller ikke ha noen nøytral påtalemyndighet.»

Uavhengighet fra utøvende makt ved avgjørelser i den enkelte straffesak er en sentral rettssikkerhetsgaranti. Lovforslagene som fremmes her vil gjøre det klart at påtalemyndighetens beslutninger ikke skal kunne influeres av den til enhver tid sittende regjering. De bidrar til å sikre, også formelt, at strafforfølgning initieres og gjennomføres på grunnlag av objektive og upartiske vurderinger innenfor rammene av gjeldende straffelovgivning. Departementet antar også at forslagene vil gi økt tillit til at påtalemyndighetens avgjørelser i enkeltsaker er truffet ut fra objektive og faglige vurderinger.

Påtalemyndigheten er en del av den utøvende makt, og dermed i prinsippet underlagt Kongen, jf. Grunnloven § 3. Det synes i dag å være enighet om at § 3 ikke står i veien for lovfestede unntak fra den instruksjonsmyndigheten som ellers ville ha tilkommet Kongen i statsråd, se blant annet Smith, *Konstitusjonelt demokrati* (3. utgave, Oslo 2014) side 257 og 269 og Stavang, *Storting og regjering* (Bergen 1999) side 221. Straffeprosessutvalget legger til grunn at en formelt uavhengig påtalemyndighet er fullt forenelig med tradisjonell maktfordelingslære, se NOU 2016: 24 punkt 8.2.1 side 185. Ingen høringsinstanser har hatt noen bemerkninger til dette. Departementet er enig med utvalget i at Grunnloven § 3 ikke er til hinder

for å lovfeste at påtalemyndigheten er uavhengig og ikke kan instrueres av Kongen i statsråd i enkeltsaker.

Departementet er videre enig med Straffeprosessutvalget i at en uavhengig påtalemyndighet ikke vil utgjøre en statsmakt på linje med domstolene, slik Straffeprosesslovkomitéen tok til orde for, se punkt 4. Påtalemyndigheten vil fortsatt være underlagt politisk kontroll ved at Kongen i statsråd kan gi generelle instruksjoner gjennom forskrift, jf. straffeprosessloven § 62. Videre fastsetter departementet overordnede mål og hovedstrategier innenfor de rammer som Stortinget fastlegger gjennom lov- og budsjettvedtak. Det vil også være Kongen i statsråd som utnevner riksadvokaten og som eventuelt kan avskjedige vedkommende, jf. Grunnloven § 22 første ledd og straffeprosessloven § 56 første ledd. I likhet med utvalget mener departementet dessuten at behovet for kontroll av påtalemyndigheten for øvrig ivaretas på forsvarlig vis ved at positive påtalevedtak vil være gjenstand for rettslig behandling og at påtalemyndighetens saksbehandling og avgjørelser kan klages inn for Sivilombudsmannen.

Departementet er også enig med Straffeprosessutvalget i at den eksklusive påtalekompetansen som er lagt til Kongen i statsråd etter straffeprosessloven § 64, bør oppheves. Departementet viser til de ovenfor nevnte hensyn, og legger til at påtalemyndigheten også er nærmere enn Kongen i statsråd til å avgjøre om vilkårene for påtale foreligger. Dette gjelder også for saker som berører grunnleggende nasjonale interesser eller forholdet til fremmede stater. Formell uavhengighet er ikke i veien for at den utøvende makt informerer påtalemyndigheten om de faktiske omstendigheter dersom det anses hensiktsmessig. Et ytterligere moment er at riksadvokatens innstilling til regjeringen om påtalespørsmålet nærmest alltid er blitt fulgt, slik at endringen vil få liten praktisk betydning.

Departementet foreslår også endringer i straffeprosessloven §§ 65–68, 403 og 474 som en konsekvens av at § 64 oppheves. Videre foreslås det å klargjøre i § 67 åttende ledd at Kongens kompetanse til å beslutte etterforskning i saker hvor noen dør eller blir alvorlig skadet som følge av politiets eller påtalemyndighetens tjenesteutøvelse, eller dør eller blir alvorlig skadet mens de er tatt hånd om av politiet eller påtalemyndigheten, er en forskriftshjemmel og ikke en hjemmel for å fatte beslutninger i det enkelte tilfelle. Det er slik bestemmelsen er forstått i praksis, se Bjerke/Keiserud/Sæther, *Straffeprosessloven – Kommentartutgave bind I* (4. utgave, Oslo 2011) side 289.

10 Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet legger til grunn at forslagene i proposisjonen ikke vil føre til økonomiske eller administrative konsekvenser av betydning. Endringene som foreslås innebærer i hovedsak en videreføring av praksis og kan gjennomføres innenfor gjeldende budsjetttrammer.

11 Merknader til de enkelte bestemmelsene

Til § 55

Det foreslås å innta en ny bestemmelse som slår fast at påtalemyndigheten er uavhengig ved behandling av enkeltsaker, se § 55 første punktum. Andre punktum fastsetter det nærmere innholdet i prinsippet, nemlig at «ingen», herunder Kongen i statsråd og departementene, kan instruere påtalemyndigheten eller omgjøre beslutninger påtalemyndigheten har truffet.

Bestemmelsen avskjærer Kongens mulighet etter Grunnloven § 3 til å instruere påtalemyndigheten i den enkelte straffesak eller omgjøre dens avgjørelser. Regelen hindrer imidlertid ikke domstolsprøving av påtalemyndighetens avgjørelser, og berører heller ikke organisering og instruksjonsadgang internt i påtalemyndigheten. For politijuristene er uavhengigheten knyttet til påtalefunksjonen. Når politiet opptrer som forvaltningsmyndighet, for eksempel når de treffer vedtak etter utlendingsloven, kommer ikke bestemmelsen til anvendelse.

Påtalemyndighetens uavhengighet gjelder for behandlingen av enkeltsaker. Kongen kan fremdeles gi generelle regler om påtalemyndigheten i forskrift, jf. straffeprosessloven § 62.

Til §§ 56 og 64

§ 56 andre ledd andre punktum oppheves som følge av forslaget om å lovfeste påtalemyndighetens uavhengighet. Det samme gjelder § 64.

Til § 65

Gjeldende § 64 første ledd legger eksklusiv tiltalekompetanse til Kongen. Som en følge av at bestemmelsen oppheves, vil det være riksadvokaten som avgjør spørsmålet om tiltale når det gjelder straffbare handlinger i tjenesten av embetsmenn og andre tjenestemenn tilsatt av Kongen, se første ledd nytt nr. 4.

Til §§ 66, 68, 403 og 474

§§ 66, 68, 403 og 474 foreslås endret som følge av at Kongen i statsråd ikke lenger har påtalekompetanse.

Til § 67

Fjerde og sjette ledd foreslås endret som følge av at Kongen i statsråd ikke lenger har påtalekompetanse.

I åttende ledd er det presisert at bestemmelsen er en forskriftshjemmel. I praksis er bestemmelsen forstått slik at myndigheten ikke kan delegeres, se Bjerke/Keiserud/Sæther, *Straffeprosessloven – Kommentartutgave bind I* (4. utgave, Oslo 2011) side 289. Slike generelle bestemmelser er inntatt i påtaleinstruksen, se § 34-6 andre ledd, jf. § 34-1 første ledd andre punktum.

Til § 216 b

Ved lov 17. juni 2016 nr. 54 om endringer i straffeprosessloven mv. (skjulte tvangsmidler) ble straffeloven § 254 føyd til i listen over straffebed som kan gi grunnlag for bruk av kommunikasjonsavlytting etter straffeprosessloven § 216 a. Se nærmere om dette i Prop. 68 L (2015–2016) Endringer i straffeprosessloven mv. (skjulte tvangsmidler) punkt 7.4.6 side 103 følgende. Det skyldes en feil at § 254 ikke samtidig ble lagt til i listen over straffebed som kan gi adgang til mindre inngripende tiltak etter straffeprosessloven § 216 b om annen kontroll av kommunikasjonsanlegg. Dette foreslås rettet opp.

Justis- og beredskapsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i straffeprosessloven (påtalemyndighetens uavhengighet m.m.).

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i straffeprosessloven (påtalemyndighetens uavhengighet m.m.) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i straffeprosessloven (påtalemyndighetens uavhengighet m.m.)

I

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endringer:

§ 55 skal lyde:

Påtalemyndigheten er uavhengig ved behandlingen av den enkelte straffesak. Ingen kan instruere påtalemyndigheten i enkeltsaker eller omgjøre en påtaleavgjørelse.

Nåværende § 55 blir ny § 55 a.

§ 56 andre ledd andre punktum oppheves.

§ 64 oppheves.

§ 65 første ledd innledningen skal lyde:

Riksadvokaten avgjør spørsmålet om tiltale når det gjelder:

§ 65 første ledd nytt nr. 4 skal lyde:

4) straffbare handlinger i tjenesten av embetsmenn og andre tjenestemenn tilsatt av Kongen,

Nåværende nr. 4 og 5 blir nr. 5 og 6.

§ 66 skal lyde:

Statsadvokaten avgjør spørsmålet om tiltale når det ikke hører *under riksadvokaten* eller politiet.

§ 67 fjerde ledd første punktum skal lyde:

Politiet kan beslutte at saker skal overføres til meglings- eller konfliktråd, oppfølging i konfliktråd eller ungdomsoppfølging i konfliktråd når ikke spørsmålet om tiltale hører *under riksadvokaten*.

§ 67 sjettede ledd tredje punktum skal lyde:

Lederen eller en annen i organet med juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap som lederen gir fullmakt i henhold til generelle retningslinjer gitt av riksadvokaten, avgjør spørsmålet om tiltale når påtalespørsmålet ikke hører *under riksadvokaten*.

§ 67 åttende ledd skal lyde:

Selv om det ikke er grunn til mistanke om en straffbar handling, kan Kongen *ved forskrift* bestemme at etterforskning som nevnt i sjettede ledd skal settes i verk dersom noen dør eller blir alvorlig skadet som følge av politiets eller påtalemyndighetens tjenesteutøvelse.

§ 68 første ledd skal lyde:

Den myndighet som har besluttet tiltale, gjør vedtak om anke over dom, *likevel slik at statsadvokaten* treffer vedtak om anke i saker der politiet har tatt ut tiltale etter § 67 annet ledd bokstav b eller c, og i så fall også for forhold i saken der politiet har tatt ut tiltale etter § 67 annet ledd bokstav a. Politiet kan likevel vedta dommen. Kongen kan ved forskrift gjøre andre unntak fra regelen i første *punktum* for særskilte straffebestemmelser.

§ 68 andre ledd oppheves. Nåværende tredje til sjettede ledd blir andre til femte ledd.

I § 216 b første ledd bokstav b erstattes «231, 266» med «231, 254, 266».

§ 403 tredje ledd andre punktum oppheves.

§ 474 første ledd første punktum skal lyde:

I fredstid avgjør statsadvokaten spørsmålet om tiltale i saker om militære lovbrudd når det ikke hører *under riksadvokaten*.

§ 474 andre ledd første punktum skal lyde:

I krigstid avgjør generaladvokaten eller første-krigsadvokaten spørsmålet om tiltale i saker om militære lovbrudd når det ikke hører *under riksadvokaten*.

II

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

